

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ІМПЕРАТИВ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

На сьогоднішній день, одним з лейтмотивів інтенсивного зростання прогресивних економічних систем є процеси становлення постіндустріальної моделі розвитку у якості превалюючої парадигмальної соціально-економічної формації. Ресурсним базисом моделі постіндустріального розвитку виступають економічні категорії «інтелектуального капіталу», «знань», «інформації», «креативності» та «інклюзії». Тобто функціонування моделі базується на залученні нематеріальних ресурсів, які мають необмежений обсяг з метою максимізації наявного інтелектуального потенціалу людського капіталу як джерела генерації інноваційного продукту високої доданої вартості. Проте, незважаючи на концептуальну компліментарність даної моделі, не менш актуальним питанням залишається середовище її реалізації, у розрізі базових параметрів функціонування самої економічної системи, соціуму та природнього середовища, і впливу на ці параметри підприємницьких структур як ключових акторів у забезпеченні стабільного функціонування даної моделі, побудованої в першу чергу на ринкових засадах господарювання.

Саме тому, в даному контексті варто звернутися до концептуальних положень теорії сталого розвитку, зокрема сталого розвитку підприємницьких утворень, якими обґрунтовується необхідність гармонізації економічних, суспільних та екологічних вимірів діяльності підприємства, що виявляється у конкретній сукупності впливів останніх на загальний стан системи. Таким чином, об'єктивізується потреба у забезпеченні свідомої та відповідальної поведінки підприємств як в процесі реалізації основної діяльності, так і щодо питань імплементації техніко-технологічних новацій та інноваційного розвитку в цілому [1, с. 40]. Зауважимо, що сталий розвиток у розрізі екологічної та соціальної його компонент виступає інструментом забезпечення стійкості середовища імплементації та розвитку постіндустріальної моделі економічних систем, обумовлюючи тим самим актуальність даного дослідницького напрямку.

У рамках даного дослідження пропонується розглянути екологічний аспект, а саме екологізацію, як сучасний імператив в управлінні потенціалом підприємства на шляху до становлення постіндустріальної моделі економіки. Важливість дослідження проблематики екологізації діяльності підприємницьких суб'єктів пояснюється в першу чергу необхідністю забезпечення безпечних природних умов їх функціонування, що протягом останніх десятиліть характеризується істотним погіршенням і виявляється у інкрементальній динаміці росту показників викидів вуглецю, виснаженню родовищ корисних копалин, руйнуванням унікальних біоценозів, загальною безвідповідальною та нерациональною економічною поведінкою підприємницьких суб'єктів у сфері природокористування.

Екологізацію, в першу чергу, слід розглядати як процес поступової трансформації господарських процесів підприємницької структури з метою мінімізації негативних зовнішніх впливів на навколишнє природне середовище, забезпечення внутрішньої екологічно відповідальної поведінки у виробничих та адміністративних процесах, а також дотримання міжнародних стандартів у частині екологічних параметрів виробленої продукції. Основними вимогами до реалізації процесу екологізації управління потенціалом підприємства можна визначити наступні:

- забезпечення комплексного характеру процесу екологізації, що має цілісно охоплювати наявні виробничі, адміністративні та обслуговуючі процеси, включаючи в себе усі елементи господарського потенціалу підприємницького утворення;
- дотримання системності реалізації процесу екологізації та його безперервності, що передбачає забезпечення часової, організаційної та відповідальної узгодженості дій учасників, врахування конкретних виробничих показників діяльності підприємства (виробничої програми, ритмічності, рівномірності) та внутрішніх функціональних зв'язків;
- застосування наукового підходу до планування процесу екологізації, що потребує фахового аудиту наявного господарського потенціалу підприємства, характеру його основних впливів на природне середовище, а також науково обґрунтованих заходів до здійснення відповідних поліпшень;
- налагодження стійкої комунікації усіх ієрархічних ланок управління підприємством залучених у даний процес, з метою доступного та конкретного донесення інформації щодо цілей та важливості імплементації процесу екологізації підприємства;
- забезпечення економічної обґрунтованості, що потребує гармонізації власних економічних інтересів підприємства та необхідних заходів до екологізації його діяльності.

Дотримання представлених вище вимог дозволить забезпечити ефективність реалізації процесу екологізації господарського утворення як на ресурсно-технічному, так і на організаційному рівні, уникнувши формалізації прийнятих підходів та внутрішнього саботажу. Конкретизуючи отримані результати дослідження порушеної проблематики, пропонуємо сформулювати перелік універсальних заходів у рамках реалізації процесу екологізації підприємства:

- здійснення повторної переробки та/або багаторазового використання первинної сировини для виробництва, формування політики управління зворотними відходами;
- пошук шляхів технічної модернізації енергетичного устаткування та системи обороту на підприємстві з метою скорочення відповідних токсичних викидів, що додатково дозволить знизити витратні показники використання відповідних ресурсів;
- моніторинг ринку екологічних новацій, як у розрізі техніко-технологічних вдосконалень виробничого процесу, так і щодо відповідних організаційно-економічних засобів підвищення екологічності діяльності підприємницької структури;
- залучення до процесу екологізації персоналу усіх рівнів управлінської ієрархії, розробка системи матеріального мотивування персоналу у контексті розробки індивідуальних екологічних поліпшень у рамках процесу екологізації;
- використання діджитал-технологій як ефективного інструменту екологізації адміністративного апарату, зокрема у частині впровадження електронного документообігу та скорочення використання паперових носіїв інформації [2, с. 57];
- аудит наявної асортиментної політики підприємства на предмет відповідності кількісних та якісних характеристик продукції відповідним параметрам та стандартам їх екологічності, використання фактору екологічності продукції як дієвого маркетингового інструменту просування продукції серед більш прогресивних сегментів цільової аудиторії;
- культивування відповідальної екологічної свідомості персоналу підприємства (організація відповідних просвітницьких заходів, впровадження практики сортування сміття на робочому місці, застосування екоактивізму як інструменту тимблдингу);
- ведення нефінансової звітності на основі використання міжнародних стандартів GRI;
- пошук можливостей залучення фінансових ресурсів у вигляді спеціалізованих грантових програм націлених на забезпечення екологічної модернізації підприємницького утворення;
- використання організаційно-економічного та виробничо-технічного інструментарію концептуальних засад політики ощадливого та безвідходного виробництва [3];
- забезпечення здійснення перманентного внутрішнього моніторингу процесу екологізації у розрізі відповідних результативних показників, забезпечення наочності результатів відповідних організаційно-технічних змін для персоналу господарської структури;
- екологізація логістичної діяльності підприємства, що може бути реалізовано шляхом комплексної інтеграції підходів екологізації та ключових засад організації логістичної діяльності, що базуються на концепції Just-In-Time, що з одного боку, дозволить знизити негативні екологічні впливи пов'язані з процесом транспортування та зберігання продукції, а з іншого, забезпечить досягнення відповідного економічного ефекту у розрізі кількісного зниження обсягу логістичних витрат;
- створення зелених зон та проактивний підхід до екологізації природного середовища за територіальним місцезнаходженням підприємства [4].

Таким чином, результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати, що застосування екологізації в процесі управління потенціалом підприємства потребує цілісного залучення усіх функціональних сфер його діяльності з метою досягнення кількісно вимірюваних позитивних результатів у площині внутрішнього та зовнішнього середовища оцінювання екологічного впливу.

Список використаних джерел:

1. Гречко А. В., Очеретяна О. В. Дослідження еволюції наукової думки в аспектах визначення сутності поняття «сталий розвиток підприємства». *Підприємництво та інновації*. 2020. № 15: С. 37-41. URL: <http://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/382> (дата звернення: 16.03.2023).
2. Нагара М.Б. Сутність та фактори екологічної стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2022. Серія Економіка. Випуск 1 (59). С. 90-97.
3. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 54–58.
4. Бондаренко С.М. Екологізація управління якістю бізнес-процесів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1591> (дата звернення: 16.03.2023).